

VARDİYALI ÇALIŞMA VE GECE ÇALIŞMASI

Öğrenim hedefleri

- ✓ Vardiyalı çalışma ve gece çalışması,
- ✓ Vardiyalı çalışmalarda ve gece çalışmalarında muhtemel İSG tehlikeleri,
- ✓ Alınması gerekli önlemler,
- ✓ İlgili mevzuat hakkında bilgi sahibi olmak.

Alt başlıkları

- ✓ Vardiyalı çalışma ve gece çalışması kavramları
- ✓ Muhtemel tehlikeler ve alınması gereken önlemler
- ✓ İlgili mevzuat

GİRİŞ

“Postalar (Vardiyalar) Halinde İşçi Çalıştırılarak Yürütülen İşlerde Çalışmalara İlişkin Özel Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 76 ncı maddesinin ikinci fıkrasına dayanılarak hazırlanmıştır.

İŞ KANUNU

Kanun No. 4857 Kabul TK.Tarihi : 22.5.2003
(10/6/2003-25134 S.R.G.)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İşin Düzenlenmesi

Gece süresi ve gece çalışmaları

MADDE 69. - Çalışma hayatında "**gece**" en geç saat **20.00**'de başlayarak en erken saat **06.00**'ya kadar geçen ve her halde en fazla.

Bazı işlerin niteliğine ve gereğine göre yahut yurdun bazı bölgelerinin özellikleri bakımından, çalışma hayatına ilişkin "gece" başlangıcının daha geriye alınması veya yaz ve kış saatlerinin ayarlanması, yahut gün döneminin başlama ve bitme saatlerinin belirtilmesi suretiyle birinci fıkradaki hükmün uygulama şekillerini tespit etmek yahut bazı gece çalışmalarına herhangi bir oranda fazla ücret ödenmesi usulünü koymak veyahut gece işletilmelerinde ekonomik bir zorunluluk bulunmayan işyerlerinde işçilerin gece çalışmalarını yasak etmek üzere yönetmelikler çıkartılabilir.

İşçilerin gece çalışmaları yedibuçuk saati geçemez.

Gece çalıştırılacak işçilerin sağlık durumlarının gece çalışmasına uygun olduğu, işe başlamadan önce alınacak **sağlık raporu** ile belgelenir. Gece çalıştırılan işçiler en geç **iki yılda** bir defa işveren tarafından **periyodik sağlık kontrolünden** geçirilirler. İşçilerinin sağlık kontrollerinin **masrafları işveren** tarafından karşılanır.

Gece çalışması nedeniyle sağlığının bozulduğunu raporla belgeleyen işçiye işveren, **mümkünse gündüz postasında** durumuna uygun bir iş verir.

İşveren gece postalarında çalıştırılacak işçilerin listelerini ve bu işçiler için işe başlamadan önce alınan ve periyodik sağlık raporlarının bir nüshasını ilgili bölge müdürlüğüne vermekle yükümlüdür.

Gece ve gündüz işletilen ve nöbetleşe işçi postaları kullanılan işlerde, bir çalışma haftası gece çalıştırılan işçilerin, ondan sonra gelen ikinci çalışma haftası gündüz çalıştırılmaları

suretiyle postalar **sıraya konur**. Gece ve gündüz postalarında **iki haftalık nöbetleşme esası** da uygulanabilir.

Postası değiştirilecek işçi kesintisiz **en az onbir saat** dinlendirilmeden diğer postada çalıştırılmaz.

Gece çalıştırma yasağı

MADDE 73. - Sanayie ait işlerde **onsekiz yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçilerin** gece çalıştırılması yasaktır.

Onsekiz yaşını doldurmuş kadın işçilerin gece postalarında çalıştırılmasına ilişkin usul ve esaslar Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir.

Yönetmelikler

MADDE 76. -

Nitelikleri dolayısıyla devamlı çalıştıkları için durmaksızın birbiri ardına işçi postaları çalıştırılarak işletilen yahut nöbetleşe işçi postaları ile yapılan işlerde, çalışma sürelerine, hafta tatillerine ve gece çalışmalarına ve çalışma ortasındaki zorunlu dinlenmelere dair özel usul ve esaslar Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanacak yönetmeliklerle düzenlenir.

İşin düzenlenmesine ilişkin hükümlere aykırılık

MADDE 104. - Bu Kanunun

69 uncu maddesine aykırı olarak **geceleri** yedibuçuk saatten fazla çalıştıran; gece ve gündüz **postalarını** değiştirmeyen,

73 üncü maddesine aykırı olarak **çocuk ve genç işçileri gece** çalıştıran veya aynı maddede anılan yönetmelik hükümlerine aykırı hareket eden **işveren veya işveren vekiline beş yüz TL para cezası verilir.**

POSTALAR (VARDİYALAR) HALİNDE İŞÇİ ÇALIŞTIRILARAK YÜRÜTÜLEN İŞLERDE ÇALIŞMALARA İLİŞKİN ÖZEL USUL VE ESASLAR HAKKINDA YÖNETMELİK

R. G.Tarihi : 07/04/2004

R. G.Sayısı : 25426

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Dayanak

Amaç ve Kapsam

Madde 1 — Nitelikleri dolayısıyla sürekli çalıştıkları için durmaksızın birbirini ardına postalar halinde işçi çalıştırılarak işletilen veya **nöbetleşe işçi postaları ile yapılan işlerde**, çalışma sürelerine, gece çalışmalarına, hafta tatillerine ve ara dinlenmesine ilişkin özel usul ve esaslar bu Yönetmelikle düzenlenmektedir.

Dayanak

Madde 2 — Bu Yönetmelik, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 76 ncı maddesinin ikinci fıkrasına dayanılarak hazırlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

Usul ve Esaslar

Düzenleme ve İlan Yükümlülüğü

Madde 3 — İşveren veya işveren vekilleri, posta sayısı ile her postanın işe başlama ve bitirme saatlerini, postalar halinde çalıştırdıkları işçilerin ad ve soyadlarını, ara dinlenmelerini, hafta tatillerini ve bunlara ilişkin değişiklikleri düzenleyerek işyerinde işçilerin kolayca görüp okuyabilecekleri şekilde **ilan etmekle yükümlüdür**.

İşçi Postaları Sayısının Düzenlenmesi

Madde 4 — İşçi postaları;

a) Nitelikleri dolayısıyla **sürekli** çalıştıkları için durmaksızın **birbiri ardına postalar** halinde işçi çalıştırılarak yürütülen işlerde posta sayısı **24 saatlik süre içinde en az üç işçi postası** çalıştırılacak şekilde düzenlenir.

b) Bu maddenin (a) bendi dışında kalan ve işçi postaları ile yürütülen diğer işlerde 24 saatlik süre içinde çalıştırılacak işçi postaları sayısı, her bir işçi postasının çalışma süresi, 4857 sayılı İş Kanununun 63 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen Yönetmelikte belirtilen günlük çalışma süresini aşmayacak şekilde düzenlenir.

c) Sağlık kuralları bakımından günde 7,5 saat ya da daha az çalışması gereken işlerde işçi postaları sayısı, her bir postanın çalışma süresi, 4857 sayılı İş Kanununun 63 üncü maddesinin son fıkrasında öngörülen Yönetmelikte belirtilen günlük çalışma sürelerini aşmayacak şekilde düzenlenir.

d) İşçi postaları sayısının düzenlenmesinde, 10/9/1960 tarihli ve 79 sayılı Milli Korunma Suçlarının Affına, Milli Korunma Teşkilat, Sermaye ve Fon Hesaplarının Tasfiyesine ve Bazı Hükümler İhdasına Dair Kanunun 6 ncı maddesi ile 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 43 üncü maddesi hükümleri gözönünde tutulur.

Gece Çalıştırılma Yasağı

Madde 5 — 4857 sayılı İş Kanununun 69 uncu maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan gece dönemine denk düşen **20.00-06.00** saatleri arasındaki işçi postalarında, **18 yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçilerin** çalıştırılmaları yasaktır.

Ücretten İndirim Yapılamayacağı

Madde 6 — Bir işçi postası ile yürütülen işlerde, ikili ya da daha çok posta sayısının artırılması ya da **üç posta halinde** çalışılan işyerlerinde günlük çalışma süresinin 7,5 saatin altında saptanması sonucunda, çalışma sürelerindeki azalma nedeniyle, işçilerin ücretlerinden her ne şekilde olursa olsun, indirim yapılamaz.

Gece Çalışma Süresi

Madde 7 — Postalar halinde işçi çalıştırılarak yürütülen işlerde, İş Kanununun 42 ve 43 üncü maddeleri ve 79 sayılı Milli Korunma Suçlarının Affına, Milli Korunma Teşkilat, Sermaye ve Fon Hesaplarının Tasfiyesine ve Bazı Hükümler İhdasına Dair Kanunun 6 ncı maddesi ile 4857 sayılı İş Kanununun 70 inci maddesinde öngörülen Yönetmelikte belirtilen haller dışında, **işçilerin gece postalarında 7,5 saatten çok çalıştırılmaları yasaktır.**

Çalışma süresinin yarısından çoğu gece dönemine rastlayan bir postanın çalışması, gece çalışması sayılır.

İşçi Postalarının Değişme Süresi

Madde 8 — Gece ve gündüz işletilen ve nöbetleşe işçi postaları çalıştırılarak yürütülen işlerde postalar; **en fazla bir iş haftası gece** çalıştırılan işçilerin, ondan sonra gelen **ikinci iş haftasında gündüz** çalıştırılmaları suretiyle ve postalar birbirlerinin yerini alacak şekilde düzenlenir.

Zorunluluk olmadıkça işçilerin postaları değiştirilemez. **Ancak** 4857 sayılı İş Kanununun 69 uncu maddesi uyarınca, gece çalışması nedeniyle sağlığının bozulduğunu raporla belgeleyen işçiye işveren, olanakların elverdiği ölçüde **gündüz postasında durumuna uygun bir iş verir.**

İşin niteliği ve yürütümü, iş sağlığı ve güvenliği gözönünde tutularak, gece ve gündüz postalarında **iki haftalık nöbetleşme** esası da uygulanabilir.

Posta Değişiminde Dinlenme Süresi

Madde 9 — Posta değişiminde işçiler sürekli olarak **en az onbir saat** dinlendirilmeden çalıştırılmaz. Bu hüküm, **postası değiştirilen işçilere de uygulanır.**

Ara Dinlenmesi

Madde 10 — Postalar halinde işçi çalıştırılarak yürütülen işlerde, işçilere, 4857 sayılı İş Kanununun 68 inci maddesindeki esaslar uyarınca ara dinlenmesi verilir. İşin niteliği, bir işyerinin aynı bölümündeki **bütün işçilere aynı saatte ara dinlenmesi verilmesine olanak bırakmıyorsa,** bu dinlenme, işçilere, **gruplar halinde** arka arkaya çalışma süresinin **ortalarından** başlayarak İş Kanunu ve bu Yönetmelikteki esaslara göre verilir.

Hafta Tatili

Madde 11 — Postalar halinde işçi çalıştırılarak yürütülen işlerde, işçilere, **haftanın bir gününde 24 saatten az olmamak üzere** ve **nöbetleşme yolu** ile hafta tatili verilmesi zorunludur.

İsim Listeleri

Madde 12 — İşveren veya işveren vekilleri, postalar halinde işçi çalıştırılarak yürütülen işlerde, her postada çalışan işçilerin ad ve soyadlarını kapsayan listeler ile bu işçiler için işe başlamadan önce alınan periyodik sağlık raporlarının bir nüshasını ilgili **bölge müdürlüğüne vermekle yükümlüdür.**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yürürlük ve Yürütme

Yürürlük

Madde 13 — Bu Yönetmelik, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 14 — Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

KADIN İŞÇİLERİN GECE POSTALARINDA ÇALIŞTIRILMA KOŞULLARI HAKKINDA YÖNETMELİK

(9/8/2004 tarihli ve 25548 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.)

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı, **on sekiz yaşını doldurmuş kadın** işçilerin gece postalarında çalıştırılmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu kapsamındaki işyerlerinde 18 yaşını doldurmuş kadın işçilerin **gece postalarında** çalıştırılmaları ile ilgili koşulları kapsar.

Dayanak

Madde 3 — Bu Yönetmelik, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 73 üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 — Bu Yönetmelikte geçen;

Bölge Müdürlüğü: İşyerinin bağlı bulunduğu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Bölge Müdürlüğünü,

Kadın işçi: **Medeni durumuna bakılmaksızın on sekiz yaşını doldurmuş kadın işçileri,**

Gece postası: 4857 sayılı **İş Kanununun 69** uncu maddesinde belirtilen gece çalışma sürelerini kapsayan ve yedibuçuk saati geçmeyen çalışma zamanını, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kadın İşçilerin Gece Postasında Çalıştırılmaları

Kadın İşçilerin Gece Postasında Çalıştırılma Süresi

Madde 5 — Kadın işçiler her ne şekilde olursa olsun gece postasında **yedibuçuk saatten fazla çalıştırılmaz.**

İşyerine Götürüp Getirme

Madde 6 — Belediye sınırları dışındaki her türlü işyeri işverenleri ile belediye sınırları içinde olmakla beraber, posta değişim saatlerinde alışılmış araçlarla gidip gelme zorluğu bulunan işyeri işverenleri, gece postalarında çalıştıracakları **kadın işçileri, sağlayacakları uygun araçlarla ikametgahlarına en yakın merkezden işyerine götürüp getirmekle yükümlüdür.**

Rapor

Madde 7 — Kadın işçilerin, gece postalarında çalıştırılabilmesi için, işe başlamadan önce işyeri hekimi, işyeri ortak sağlık birimi, işçi sağlığı dispanserleri, bunların bulunmadığı yerlerde sırasıyla en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu, sağlık ocağı, Hükümet veya belediye doktorlarına muayene ettirilerek, çalışmalarına engel bir durumun olmadığına dair **sağlık raporlarının alınması şarttır.** Bu işçilerin muayeneleri her **altı ayda** bir tekrarlanır.

Kadın İşçilerin Çalışan Eşlerinin Gece Postalarında Çalıştırılmaları

Madde 8 — Kadın işçinin kocası da işin postalar halinde yürütüldüğü aynı veya ayrı bir işyerinde çalışıyor ise, **kadın işçinin isteği üzerine**, gece çalıştırılması, kocasının çalıştığı gece postasına **rastlamayacak şekilde düzenlenir**.

Aynı işyerinde çalışan karı kocanın aynı gece postasında çalışma istekleri, işverence, olanak oranında karşılanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gebelik ve Analık Durumunda Çalışma ve Bildirim

Gebelik ve Analık Durumunda Çalıştırılma Yasağı

Madde 9 — Kadın işçiler, gebe olduklarının doktor raporuyla tespitinden itibaren **doğuma kadar, emziren kadın** işçiler ise doğum tarihinden başlamak üzere **altı ay** süre ile gece postalarında çalıştırılmazlar. Emziren kadın işçilerde bu süre, ana ve çocuğun sağlığı açısından gerekli olduğunun işyeri hekimi, işyeri ortak sağlık birimi, işçi sağlığı dispanserleri, bunların bulunmadığı yerlerde sırasıyla en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu, sağlık ocağı, Hükümet veya belediye doktoru raporuyla belgelenmesi halinde, **bir yıla kadar uzatılır**.

Bu işçilerin anılan sürelerdeki çalışmaları, 14/7/2004 tarihli ve 25522 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik hükümleri saklı kalmak üzere, gündüz postalarına rastlayacak şekilde düzenlenir.

Bildirim

Madde 10 — Gece postalarında kadın işçi çalıştırmak isteyen işverenler, gece çalıştırılacak kadın işçilerin isim listelerini ilgili bölge müdürlüğüne gönderirler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Son Hükümler

Yürürlük

Madde 11 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 12 — Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.